

Освіта впродовж життя: потреба чи вимога часу?

Паньків Ганна Степанівна¹

Опубліковано	Секція	УДК
01.03.2023	Освіта/Педагогіка	378.147.33

DOI: <http://dx.doi.org/10.5281/zenodo.7695832>

Ліцензовано за умовами Creative Commons BY 4.0 International license

Анотація. За своєю суттю освіта – це те явище, розвиток якого характеризується динамічністю та безперервністю. Варто зазначити, що світ не є сталим, тому вміння вчитися чомусь новому є перевагою кожної людини. В сучасному світі, де відбуваються постійні зміни різного характеру, гнучкість та адаптивність мають досить важливе значення. Також важливою умовою для життя в сучасному суспільстві є миттєва адаптація до нової інформації, яку ми отримуємо майже кожного дня. Досить стрімко розвиваються технології та з'являються нові винаходи та, відповідно, нові можливості. Для розвитку гнучкого мислення, яке необхідне для вирішення різних життєвих завдань, потрібне активне безперервне навчання. Проте, в такому випадку, освіта має бути такою, щоб підживлювати внутрішні бажання людини дізнатися щось нове, а не навпаки знищувати їх. Сучасне суспільство характеризується потребою та спроможністю до постійного отримання нових знань, за допомогою яких існує можливість зрозуміти проблеми розвитку сучасного світу та знайти рішення. Для повного аналізу заданої теми в статті було визначено значення освіти як одного із головних чинників сталого розвитку кожної особистості. Виявлено, що універсальним цивілізаційним ресурсом для розвитку людського потенціалу є саме освіта. Було обґрунтовано важливість освіти впродовж життя, що пов'язано з активним науково-технічним прогресом, деякими змінами у характері праці. Кожен роботодавець потребує висококваліфікованих спеціалістів, які матимуть бажання розвиватися та дізнаватися нове у своїй сфері, матимуть критичне мислення та здатність співпрацювати, швидко підлаштовуватимуться під зовнішні фактори. Тому освіта є тим чинником, який сприятиме кар'єрному росту. Освіта впродовж життя є цілеспрямованим процесом розвитку та виховання кожної особистості, яка цього бажає. Безперервна освіта є рушієм інноваційного розвитку як окремої особистості, так і організації або суспільства в цілому.

Ключові слова: освіта, навчання, сучасне суспільство, знання, безперервна освіта.

Lifelong education: need or demand of time?

Annotation. By its very nature, education is a phenomenon whose development is characterized by dynamism and continuity. It is worth noting that the world is not stable, so the ability to learn something new is an advantage of every person. In today's world, where there are constant changes of various nature, flexibility and adaptability are quite important.

¹ кандидат мистецтвознавства (образотворче мистецтво), в.о. доцента кафедри музичного та образотворчого мистецтв, Ізмаїльський державний гуманітарний університет, м. Ізмаїл, вул. Репіна, 12, Україна, a.s.pankiv@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0001-5173-9188>

Instant adaptation to new information that we receive almost every day is also an important condition for living in modern society. Technologies are developing quite rapidly and new inventions and, accordingly, new opportunities appear. To develop flexible thinking, which is necessary for solving various life tasks, active continuous learning is required. However, in such a case, education should be such that it will nourish a person's inner desire to learn something new, and not, on the contrary, destroy them. Modern society is characterized by the need and ability to constantly acquire new knowledge, with the help of which there is an opportunity to understand the problems of the development of the modern world and find solutions. For a complete analysis of the given topic, the article defined the importance of education as one of the main factors in the sustainable development of each individual. It was revealed that education is a universal civilizational resource for the development of human potential. The importance of education throughout life, which is associated with active scientific and technical progress, some changes in the nature of work, was substantiated. Every employer needs highly qualified specialists who will have a desire to develop and learn new things in their field, have critical thinking and the ability to cooperate, and will quickly adapt to external factors. Therefore, education is the factor that will promote career growth. Lifelong education is a purposeful process of development and upbringing of every individual who wants it. Continuous education is the driver of innovative development of both an individual and an organization or society as a whole.

Keywords: education, learning, modern society, knowledge, continuous education.

Вступ

Ера інформаційних технологій має великий вплив на суспільство в цілому та окремо на кожну особистість. З появою все новіших та новіших винаходів, технологій та інформації людині потрібно мати навички опановувати це все. Суспільство має навчитися швидко адаптуватися до всіх змін, спричинених науково-технічним розвитком. Не останнє місце у набутті даних навичок займає саме безперервна освіта. Навчання впродовж життя займає важливе місце у професійному розвитку фахівців різних галузей.

Сучасна освіта поступово стає однією з найважливіших складових як соціального, так і економічного розвитку людства, а також виступає в ролі головного засобу вирішення сукупності глобальних проблем.

Нові вимоги до освітньої сфери в наш час формують особливості сучасного етапу цивілізаційного розвитку суспільства, які впливають на зміну статусу освіти для держави та для кожної людини.

До розгляду питання освіти впродовж життя та її особливостей зверталася велика кількість як зарубіжних, так і вітчизняних вчених та науковців. Зокрема, А. Бражник та К. Роненко [1] досліджували основні принципи, які впливають на процес навчання та основні компоненти освіти.

Л. Лук'янова [3] у своїй роботі провела аналіз проблем освіти впродовж життя саме в умовах інформаційно-технологічного розвитку суспільства. Вона вважає, що така освіта є чинником інноваційного розвитку всього суспільства та кожної людини окремо.

Л. Гриневич та Н. Морзе [2] обґрунтували поняття та потребу впровадження і розвитку освіти за умов цифрової трансформації та розглянули основні інноваційні технології, які можуть ефективно застосовуватися в даній сфері, сприяючи отриманню високих результатів. На думку В. Смачило[7], формування в громадян критичного та наукового мислення для здатності інноваційного вирішення проблем різного типу під час процесу бурхливого розвитку інформаційних технологій є актуальним питанням.

Не зважаючи на велику кількість досліджень дане питання потребує детального розгляду для того, щоб дати конкретну відповідь: освіта впродовж життя – це потреба чи вимога.

Отже, метою даної статті є аналіз питання: чи є освіта впродовж життя потребою чи це вимога часу.

Результати

Забезпечення інноваційного розвитку українського суспільства у загальному напрямку залежить від таких сфер як освіта та наука. Саме в освіті формується інноваційна людина та інноваційний людський капітал [13, с.153]. Знання поступово стають головною силою продуктивності сучасного суспільства, а найважливішим продуктом людської діяльності стає вмиле використання та експлуатація знань [7, с.35].

За останні роки поняття «освіта» значно змінило свою суть. Для того, щоб краще зрозуміти, чи потрібна освіта впродовж життя людині, варто розглянути детальніше дефініції поняття «освіта» різних науковців (табл.1).

Таблиця 1

Визначення поняття «освіта»

Автор	Визначення
Л. Лук'янова [4]	Процес засвоєння особистістю певних наук, знань, практичних навичок та результат даних дій.
О. Радкевич [5]	Цілеспрямований процес виховання та навчання, що входить до інтересів людини, суспільства та держави.
А. Бражник, К. Роненко [1]	Процес зовнішнього впливу на засвоєння людиною узагальненого об'єктивного соціального досвіду, цінностей або норм.
І. Радомський [6]	Спеціальна сфера соціального життя.
М. Ткачук [8]	Характеристика етносу, людської цивілізації, суспільства, способів його самозбереження та розвитку.
О. Шпарик [9]	Поєднання процесів навчання, виховання та розвитку, саморозвитку особистості.
Г. Гайович [12]	Соціальний та культурний інститут, який сприяє економічному та культурному функціонуванню та вдосконаленню суспільства.
В. Смачило [7]	Рівень загальної культури та освіченості людей.

Джерело: складено авторами на основі аналізу [1;4;5;6;7;8;9;12].

До головних завдань освіти варто віднести наступні [2, с.10]:

- всебічний та гармонійний розвиток особистості;
- надання можливості працювати та жити в умовах сучасної цивілізації;
- формування громадянської позиції;
- надання можливості підвищити культурний та освітній рівень.

Нинішня ситуація доводить, що повноцінний розвиток особистості, її самовдосконалення та самоосвіта впродовж життя є одними з найголовніших факторів активної участі у суспільних процесах, які досить швидко змінюються [10].

На думку Л. Лук'янової [3, с.15], однією з найголовніших складових процесу освіти впродовж життя є освіта дорослих, яка останнім часом перетворилася на мету розвитку кожної людини. Неодноразова перепідготовка та підвищення кваліфікації людини впродовж життя є однією з найважливіших особливостей сучасного динамічного

інформаційного суспільства. Це пов'язано з тенденціями світового ринку та високим рівнем конкуренції між країнами, а також зі швидким старінням знань фахівців.

Наявність людей, які здатні генерувати та втілювати в життя ідеї забезпечення зростання можливостей суспільства, є необхідною умовою стійкого розвитку світу в цілому. Сучасна освіта активно впроваджує гнучкі компетенції для підготовки людини до потенційних змін у майбутньому. Освіта впродовж життя, на думку деяких науковців, є міцною базою для розвитку критичного та експериментального мислення [11, с.9].

Як і в будь-яких інших явищах, в освіті, під впливом багатьох чинників, відбувається процес трансформації (табл.2).

Таблиця 2

Елементи освітньої трансформації

Елемент	Характеристика трансформації
Глобалізуючий елемент	Вплив інтеграційних процесів на відкритість освітнього простору
Інформація та зв'язок	Значне збільшення та вдосконалення передачі змісту освіти
Технологічно-цифровий елемент	Зміна форматів організації навчального процесу
Практично-побутовий елемент	Якість освітньої підготовки
Гуманітарний елемент	Збереження ролі гуманістично-спрямованих морально-етичних засад освіти та виховання

Джерело: складено авторами на основі аналізу [15].

Основними шляхами реалізації процесу освіти впродовж життя для кожної особистості є наступні [8, с.187]:

- формування потреби людини до самонавчання та створення умов для успішної реалізації даного процесу;
- оптимізація процесу перепідготовки працівників різних сфер діяльності та підвищення рівня їх кваліфікації;
- впровадження дистанційної освіти як один із важливих аспектів для зручності здобуття освіти.

Особливістю розвитку освіти є зміна методичних підходів для вирішення проблемних та кризових ситуацій (рис.1). Педагогічна гнучкість є не лише тимчасовим рішенням під час якоїсь кризової ситуації, а й довгостроковою стратегією розвитку. У більшості випадків будь-яка криза несе з собою багато можливостей, які потребують адаптації суспільства до нових ситуацій та перегляду традиційних способів діяльності. Технології, які найбільш ймовірно визначають найближче майбутнє освіти, продовжуватимуть розвиватися у напрямку онлайн навчання та викладання [15, с.10].

Одним із важливих факторів досягнення успіху в сучасному суспільстві є володіння_цифровими компетентностями, які є на даний момент основою для здійснення ефективних комунікацій [14, с.138]. Для тих, хто прагне кар'єрного зростання та самореалізації, оволодіння цифровими технологіями та постійна підготовка, вдосконалення є основними вимогами.

У зв'язку з активним розвитком освіти впродовж життя в розвинених країнах світу на сьогоднішній день можна виділити три основні її типи (рис. 2).

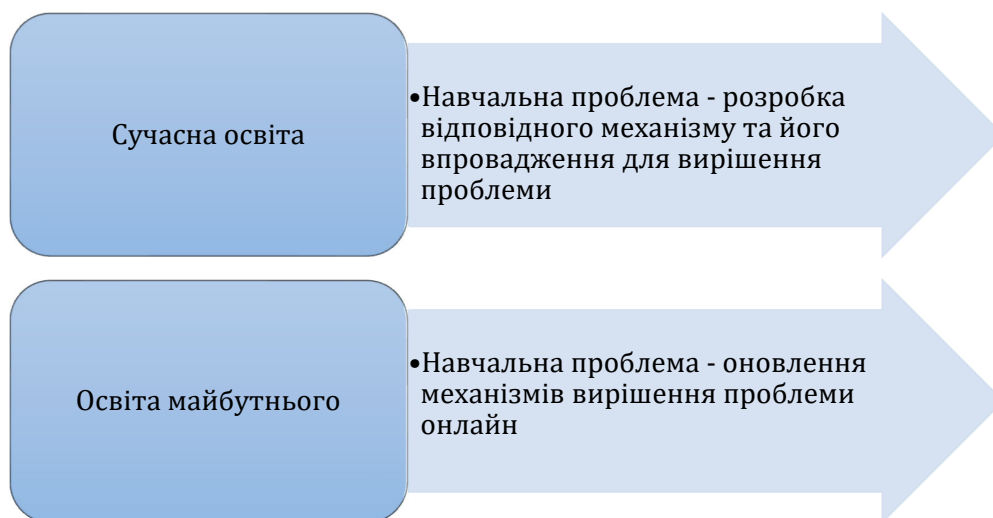

Рис. 1. Алгоритми реагування на кризові ситуації в освіті

*Джерело: власна розробка автора

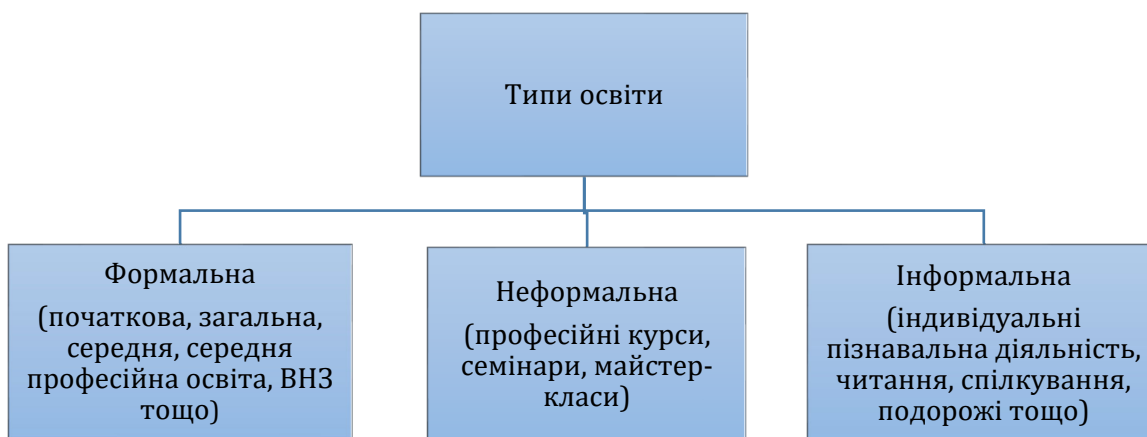

Рис. 2. Основні типи освіти

*Джерело: власна розробка автора

Освіта впродовж життя є досить широким поняттям, яке базується на ідеї, що процес навчання відбувається з дня народження людини до її смерті. Воно охоплює досить багато сфер людського життя та практичних аспектів від навчання в школах до навчання на робочому місці. Загалом, освіта впродовж життя – це розширення можливостей людини та підвищення рівня її потенціалу [9, с.40].

Однією з найголовніших проблем становлення такої освіти в Україні є стереотип ставлення до неформальної освіти як неповноцінної [12, с.350]. Проте, не зважаючи на це освіта впродовж життя стає все актуальнішою як в країнах Європи, так і в Україні. Професійні знання швидко стають застарілими, професії, які були популярними раніше, стають не такими затребуваними, і це сприяє пошуку людьми нових шляхів до кар'єрного розвитку та саморозвитку загалом [6, с.68].

Висновки

На нашу думку, освіта впродовж життя є як потребою кожної людини, так і загальною вимогою часу до всього суспільства. Така освіта сприяє адаптації кожної людини до соціальних та економічних умов, які в сучасному світі досить швидко

змінюються. Це своєрідний спосіб захисту особистості від непередбачуваних подій у світі та від загальної невизначеності. Саме тому освіта впродовж життя має бути потребою кожної людини.

Паралельно з цим для здійснення такої діяльності потрібна наявність всіх необхідних умов, оновлення методичних засад навчання формального та зміна ставлення до неформальної освіти.

Освіта впродовж життя розглядається як найважливіша передумова досягнення економічних, соціальних, природоохоронних та інших цілей; тому кожна людина повинна навчатися впродовж свого життя, а система освіти, в свою чергу, має допомагати їй та надавати всі можливості.

Перспективами подальших досліджень є аналіз неформальної освіти як однієї з базових у концепції освіти впродовж життя та підтримка її розвитку на державному рівні.

Список використаних джерел

1. Бражник А., Роненко К. Теоретико-методологічні й методичні засади освіти впродовж життя. *Збірник матеріалів*. 2021. № 1. С. 76–78.
2. Гриневич Л.М., Морзе Н.В., Бойко М.А. Наукова освіта як основа формування інноваційної компетентності в умовах цифрової трансформації суспільства. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2020. № 77(3). С. 1–26.
3. Лук'янова Л. Освіта впродовж життя в умовах інформаційно-технологічного суспільства. *Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи*. 2019. № 1(15). С. 10–20.
4. Лук'янова Л. Розвиток освіти дорослих: сучасні реалії, тенденції і перспективи. *Концептуальні засади розвитку освіти дорослих: світовий досвід, українські реалії і перспективи*. 2018. С. 21–31.
5. Радкевич О., Радкевич О. Становлення та розвиток навчання впродовж життя. *Colloquium-journal*. 2021. № 1(88). С. 66–69.
6. Радомський І.П. Сучасні виклики освіти дорослих. *Освіта України в умовах воєнного стану: управління, цифровізація, євроінтеграційні аспекти*. 2022. С. 339–341.
7. Смачило В.В., Божидай І.І., Ушкалов А.В. Освіта впродовж життя як чинник людського розвитку. 2022. С. 34–39.
8. Ткачук М. Безперервна освіта як загальносвітова людиноцентристська тенденція сучасності. *Психолого-педагогічні проблеми сучасної школи*. 2022. № 2(6). С. 186–192.
9. Шпарик О. Поняття «освітній розвиток» та «реформування освіти» у сучасному науковому дискурсі України та Китаю. *Український педагогічний журнал*. 2019. № 3. С. 38–48.
10. Bozkurt A., Sharma R.C. Education in normal, new normal, and next normal: Observations from the past, insights from the present, and projections for the future. *Asian Journal of Distance Education*. 2020. No. 15(2).
11. Devadze A., Gechbaia B., Gvarishvili N. Education of the future: an analysis of definitions (literary review). *Futurity Education*. 2022. No. 2(1). P. 4–12.
12. Haiovysh H. Adult education as a component lifelong learning. *Actual Problems in the System of Education: General Secondary Education Institution – Pre-University Training – Higher Education Institution*. 2022. No. 1(2). P. 348–353.
13. Koseoglu S., Bozkurt A., Havemann L. Critical questions for open educational practices. *Distance Education*. 2020. No. 41(2). P. 153–155.

14. Motoi G. The role of the social class and the family in the formation of values in the context of the democratisation of education. *Social Sciences and Education Research Review*. 2018. No. 5(1). P. 136–147.
15. Rak-Młynarska E. Analysis of trends in the development of the educational environment: education of the future. *Futurity Education*. 2022. No. 2(2). P. 4–13.